

ЖИЖИГ ДУНД ҮЙЛДВЭРЛЭЛ БА ТӨРИЙН ДЭМЖЛЭГ (ХАРЬЦУУЛСАН СУДАЛГАА)

*Д. Ариунаа (MSc), А. Пагма, Г. Билгээ, Ц. Болормаа,
Ц. Түвшинзаяа, Ц. Батдорж*

Энэхүү харьцуулсан судалгаагаар зарим улс орнуудын засгийн газруудын зүгээс жижиг дунд үйлдвэрлэлийн санхүүжилтэнд төрөөс гаргадаг баталгааны төрлүүд, хувь хэмжээ, хугацаа, шимтгэл болон засгийн газрын баталгаат зээл авахад жижиг дунд аж ахуйн нэгжүүдэд тавигддаг шаардлага, дээрхи харилцааг зохицуулдаг гол хууль тогтоомжуудын харьцуулсан мэдээллийг нэгтгэн танилцуулж байна. Мөн Монгол улсын жижиг дунд үйлдвэрлэлийг дэмжих эрх зүйн орчин, өнөөгийн нөхцөл байдлын талаар товч мэдээлэл орууллаа.

Судалгааны агуулга:

1. Оршил
2. Монгол Улсын Засгийн газрын баталгаа гаргах эрх зүйн зохицуулалтын түүвэр
3. Зарим улс орнуудын засгийн газраас жижиг дунд үйлдвэрлэлийг дэмжихэд гаргадаг баталгааны тухай харьцуулсан мэдээлэл
4. Ашигласан материалын жагсаалт

***

1. Оршил

Жижиг дунд үйлдвэрлэлийг дэмжих, тэдгээрийг санхүүгийн хямд эх үүсвэрээр хангах асуудал улс орнуудын засгийн газрын анхаарах асуудлуудын нэг байсаар ирсэн. Засгийн газрууд жижиг дунд үйлдвэрлэлийг дэмжиж ажиллах үндсэн зорилго нь ажлын байрыг шинээр бий болгох, эдийн засгийн тогтвортой өсөлтийг хангах, иргэдийнхээ амьжиргааны түвшинг дээшлүүлэх зэрэгт оршдог. Ажлын байр ихээр бий болгодог салбар бол жижиг дунд үйлдвэрлэлийн сектор билээ. Тухайлбал, БНБУ-н хувьд ажил эрхлэлтийн 79 хувь нь жижиг дунд үйлдвэрлэлийн салбарт ноогдож байна. Хувийн хэвшлийн НӨАТ-н 61%, нийт экспортын 54%-ийг жижиг дунд бизнес эзэлж байна.

Жижиг дунд үйлдвэрлэлийг дэмжсэн засгийн газрын хөтөлбөр төслүүд нь улсын эдийн засагт онцгой нөлөө үзүүлдэгийг туршлага харуулж байна. Тухайлбал, Израйл, Ирланд, Австрали зэрэг орнуудын өндөр технологид суурилсан хөдөө аж ахуйн салбарын жижиг дунд үйлдвэрлэлийг дэмжих хөтөлбөр үр дүнтэй байна.

Жижиг дунд үйлдвэрлэлийг байнга дагадаг асуудал бол санхүүжилт, хөрөнгө оруулалтын асуудал юм. Арилжааны банкуудын зүгээс сайн барьцаа хөрөнгөтэй, зээлийн сайн түүхтэй компаниудад зээл олгох сонирхолтой байдаг ба тэдгээрийн шаардсан барьцаа хөрөнгөгүй, зээлийн түүх муутай жижиг дунд үйлдвэрлэлд зээлийн санхүүжилт хийх нь эрсдэлтэй гэж үздэг байна. Иймд, жижиг дунд үйлдвэрлэлийг дэмжсэн, тэдэнд санхүүжилтийн хүндрэл бэрхшээлийг даван туулахад нь зориулж улс орны засгийн газруудын зүгээс төрөл бүрийн хөтөлбөр төсөл хэрэгжүүлдэг байна. Эдгээрийн заримаас дурьдвал, Их Британид “Аж ахуйн нэгжийн санхүүгийн баталгааны хөтөлбөр”-г Английн Засгийн Газраас 2009 оны 1-р сард баталж гаргасан байна. Хөтөлбөрийн гол зорилго нь 25 сая фунт стерлингийн эргэлтийн хөрөнгөтэй аж ахуйн нэгжийн арилжааны банкаас 1.3 тэрбум хүртэлх фунт стерлингийн зээлд засгийн газрын зүгээс баталгаа өгөхөд оршиж байна.

Энэхүү хөтөлбөрийн дагуу жижиг дунд бизнес эрхлэгчдэд үзүүлдэг баталгаат зээлийн хэмжээг 250 000 фунт стерлингээс 1 сая фунт стерлинг болж нэмэгдүүлжээ. Эдийн засгийн хүндрэлтэй холбоотойгоор засгийн газрын зүгээс төсөл хөтөлбөрүүдээ шинэчлэн, аж ахуйн нэгж компаниудад хүндрэлийг даван туулахад нь туслах зорилгоор “Хямралыг давах семинар-2009” болон “Жижиг дунд аж ахуйн нэгжүүдийн санхүүгийн захирлуудын семинар”-г тус тус зохион байгуулсан байна.

БНХАУ-ын Засгийн газрын хувьд жижиг дунд үйлдвэрлэлийн салбарыг дэмжих зорилгоор олон улсын шилдэг туршлагауудыг судалснаар уг салбарын хөрөнгө оруулалтыг шийдэх пилот /туршилтын/ хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж байна. Ингэхдээ, төрөл бүрийн татварын хөнгөлөлтүүдийн хольцыг бүрдүүлэх, хамтарсан аж ахуйн нэгжид засгийн газрын зүгээс хөрөнгө оруулалт хийх, хөрөнгө оруулалтын менежерүүдийг бэлтгэх, хууль эрх зүйн орчинг сайжруулах, засгийн газрын дэмжлэгийн хэлбэрүүдийг судлах, хөтөлбөрүүдийн үр өгөөжийг үнэлэх, хүртээмжийг нэмэгдүүлэх ажлуудыг хийж эхэлсэн байна³.

Манай улсын хувьд “Жижиг дунд үйлдвэрлэлийг дэмжих тухай” хууль 2007 оны 7-р сард УИХ-аар батлагдсан байна. Уг хуулийн дагуу жижиг дунд үйлдвэрлэлийг дэмжих сан, түүний зарцуулалт, хяналт, жижиг дунд үйлдвэрлэлийг дэмжих үндэсний хөтөлбөр, үндэсний зөвлөлийн чиг үүрэг зэргийг хуульчилж өгсөн байна. Дараагийн хэсгээс Монгол улсын засгийн газраас гаргасан зээлийн баталгааны тухай кейс болон эрх зүйн орчны талаархи товч мэдээлэлтэй танилцана уу? Мөн хавсаргасан Хүснэгт 1, 2-оос зарим улс орнуудын засгийн газраас жижиг дунд бизнесийн салбарт үзүүлдэг зээлийн баталгааны тухай харьцуулсан мэдээлэлтэй танилцана уу? Монгол улсын макро эдийн засгийн мэдээллийг СШОНХТ-д хандаж авах боломжтой.

Энэхүү тойм судалгаагаар жижиг дунд үйлдвэрлэлийн салбарын эдийн засагт үзүүлэх нөлөө, санхүүжилтын хэлбэрүүд, эрсдлийн үнэлгээ, тэдгээрт засгийн газруудын зүгээс авч буй арга хэмжээнүүдийн сул давуу талуудыг тодорхойлон гаргах зорилго тавиагүй тул дэлгэрэнгүй оруулаагүй болно.

2. Монгол Улсын Засгийн газрын баталгаа гаргах эрх зүйн зохицуулалтын түүвэр

2006 оны 5 дугаар сарын 30-ны өдөр бичил зээлийн батлан даалтын гэрээг НҮБХХ, ҮХЯ, “Хас” Банк хамтран эхний ээлжинд 30,000 ам долларын эх үүсвэртэйгээр эхлүүлсэн бөгөөд тус зээлийн баталгааны сангийн хүрээнд 100,000 ам долларын зээлийн эх үүсвэрийг гаргахаар тохиролцсон байна. Монгол Улсын хувьд аж ахуйн нэгжийн авах гадаадын хөрөнгө оруулалт, зээл нь үр ашигтай болох нь нотлогдсон тохиолдолд Засгийн газар, банкнаас төлбөрийн баталгаа гаргадаг байсан байна. Тухайлбал:

- Засгийн газрын 1993 оны 4 дүгээр сарын 18-ны өдрийн 63 дугаар тогтоолоор “Газар тариалангийн болон сүүний чиглэлийн аж ахуйн нэгжүүдийн төлбөрийн чадварыг дээшлүүлэх, улмаар бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийг нь нэмэгдүүлэх зорилгоор банкны зээлийн өр /508 сая төгрөгийг төлөх хугацааг 2000 он хүртэл хүү тооцохгүйгээр хойшлуулан сунгахыг Монголбанкинд зөвлөж, зээлийн өрийг 2000 оноос төлүүлэхээр өртэй аж ахуйн нэгжүүдтэй тохиролцон Монголбанкинд Засгийн газрын нэрийн өмнөөс баталгаа гаргаж өгөхийг Сангийн яаманд даалгасугай.”
- Засгийн газрын 1994 оны 11 дүгээр сарын 16-ны өдрийн тогтоол /захирамж/-оор “2. АНУ-ын Засгийн газрын Экспорт-импорт банкнаас Банкерз Траст банкинд гаргаж өгсөн зээлийн баталгаанд Монгол Улсын Засгийн газрын нэрийн өмнөөс давхар баталгаа гаргаж өгөхийг Монгол банкинд зөвлөсүгэй.”

³ Beijing forum on SME Financing, Government support for venture Capital by Robert D. Stillman

Монгол Улсын Засгийн газрын баталгаа гаргах эрх зүйн зохицуулалтын түүвэр

	Эрх зүйн актын нэр	Баталсан огноо/ дугаар	Агуулга
НЭГ. МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ			
1.	Валютын зохицуулалтын тухай	1994.05.12	14 дүгээр зүйл. Гадаад валютын зээл, төлбөр, тооцоо 2. Засгийн газрын шугамаар авах гадаад зээлийн баталгааг Засгийн газрын зөвшөөрснөөр Сангийн сайд гаргана. Сангийн сайдын баталгаагүй авсан зээлийн төлбөрийг Засгийн газар хариуцахгүй.
2.	Дампуурлын тухай	1997.11.20	16 дугаар зүйл. Засгийн газар, иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаас хүсэлт гаргах 16.1.Засгийн газар, иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал төлбөрийн чадваргүй болсон төрийн болон орон нутгийн өмчит үйлдвэрийн газрын өр, төлбөрийг төлөх тухай баталгааг нэхэмжлэгчдийн анхны хурлаас өмнө шүүхэд гаргаж болно. 16.2. Засгийн газар, иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын баталгааг нэхэмжлэгчдийн хурлаас зөвшөөрсөн бол шүүх хэргийг 3 сарын хугацаагаар түдгэлзүүлж болно.
3.	Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн тухай	2002.11.20	6 дугаар зүйл. Санхүү, төсвийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын эрх, үүрэг 6.2. Гадаад Улсын Засгийн газар, олон улсын санхүүгийн байгууллагаас Монгол Улсын Засгийн газрын шугамаар авсан хөнгөлөлттэй зээлийг эргүүлж төлөх баталгааг Засгийн газрын зөвшөөрснөөр санхүү, төсвийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн гаргана. Төсвөөс нэмэгдэл санхүүжилт шаардагдах гэрээ, хэлэлцээрийг зөвхөн санүү, төсвийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний зөвшөөрснөөр байгуулна. 6.3. Засгийн газар улсын төсөв болон төсвийн гадуур арилжааны нөхцөлтэй зээл авч ашиглах, зээлийн баталгаа гаргахыг хориглоно.

4.	Төв банкны тухай	1996.09.03	17 дугаар зүйл. Засгийн газрын санхүүгийн зуучлагчийн үүрэг гүйцэтгэх 3/Засгийн газрын болон түүнээс баталгаа гаргасан хуулийн этгээдийн гадаадаас авсан зээлийн төлбөрийн хуваарийг баримтлан улсын төсвийн нэгдсэн дансны үлдэгдлийн хэмжээнд багтаан төлбөр тооцоо гүйцэтгэх; 23 зүйл. Монголбанкны үйл ажиллагаанд хориглох зүйл 5/ Засгийн газар, банкнаас бусад хуулийн этгээд, иргэнд зээл, төлбөрийн болон банкны баталгаа гаргах;
5	Төсвийн байгууллагын удирдлага, санхүүжилтийн тухай	2002.06.27	8 дугаар зүйл. Санхүү, төсвийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний бүрэн эрх 8.1.9. зээл, тусламжийн удирдлагыг хэрэгжүүлэх, Засгийн газрын шийдвэрээр зээлийн баталгаа гаргах;
6.	Жижиг, дунд үйлдвэрийн тухай	2007.07.27	19 дүгээр зүйл. Санхүүжилтийг дэмжих, өөрийн хөрөнгийн хангалттай байдлыг сайжруулах 19.1.Жижиг, дунд үйлдвэрийг санхүүгийн талаар дэмжих дараахь арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ: 19.1.1.жижиг, дунд үйлдвэрийн санхүүгийн эх үүсвэрийн тогтвортой байдлыг хангах үүднээс санхүүгийн байгууллагын чиг үүргийг тодорхой болгох, даатгалын тогтолцоог хөгжүүлэх; 19.1.2.банк болон банк бус санхүүгийн байгууллагатай тохирсны үндсэн дээр жижиг, дунд үйлдвэрт зориулсан санхүүжилтийг бий болгох; 19.1.3.урт хугацааны, хөнгөлөлттэй зээл олгох; 19.1.4.зээлийн баталгаа гаргах; 19.1.5.зарим төрлийн даатгалд хамруулах; 19.1.6.гадаадын болон олон улсын байгууллагын санхүүжилт бүхий төсөл, тусламжийн арга хэмжээнд хамруулах; 19.1.7.хууль тогтоомжид заасан бусад арга хэмжээ. 19.2.Жижиг, дунд үйлдвэрийн өөрийн хөрөнгийн хангалттай байдлыг сайжруулах зорилгоор хөрөнгө оруулалтын тогтолцоог боловсронгуй болгох, татварын ачаалалыг зохицуулах арга хэмжээ авна.

7.	Засгийн газрын тусгай сангийн тухай	2006.06.29	<p>14.5.Энэ хуулийн 14.1-д заасан сангийн хөрөнгийг дараахь арга хэмжээг санхүүжүүлэхэд зарцуулна:</p> <p>14.5.1. ажлын байр бий болгох;</p> <p>14.5.2. жижиг, дунд үйлдвэрлэл эрхлэхэд зориулж урт хугацааны, хөнгөлөлттэй зээл олгох;</p> <p>14.5.3. зээлийн баталгаа гаргах;</p> <p>14.5.4. мэргэжлийн зөвлөгөө өгөх, мэдээллээр хангах;</p> <p>14.5.5.сургалт, давтан сургалтад хамруулах;</p> <p>14.5.6.зарим төрлийн даатгалд хамруулах;</p> <p>14.5.7.хуульд заасан бусад арга хэмжээ.</p>
ХОЁР. ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ			
1.	40.000 орон сууц хөтөлбөр батлах тухай	2005.06.27/ 144	<p>4.3. Хөтөлбөрийн санхүүжилт</p> <p>Хөтөлбөрийн санхүүжилт дараахь эх үүсвэрээс бүрдэнэ:</p> <p>4.3.4. Засгийн газрын баталгаа гаргаж орон сууцны зориулалтаар гадаадын хөрөнгө;</p>
2.	Үндэсний үйлдвэрлэлийг дэмжих зарим арга хэмжээний тухай	2000.03.22/ 46	<p>9. Тухайн үйлдвэр нь хөрөнгө оруулалт, зээлийн гэрээгээ эцэслэн тохиролцсоны дараа холбогдох материал, комиссын дүгнэлт, Засгийн газраас дэмжсэн шийдвэрийн хамт Монголбанк буюу арилжааны банкинд хүргүүлж төлбөрийн баталгааг холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу гаргуулна. Шаардлагатай гэж үзвэл Засгийн газар төлбөрийн баталгаа гаргаж болно.</p>
3.	Жижиг, дунд үйлдвэрийг дэмжих хөтөлбөр	2005.04.01/ 64	<p>4.2. Хөтөлбөрийн санхүүжилт</p> <p>4.2.1. хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд дараахь санхүүгийн эх үүсвэрийг ашиглана:</p> <p>4.2.1.1. жижиг, дунд үйлдвэрийг дэмжих хөрөнгө оруулалт, хөгжлийн сан;</p> <p>4.2.1.2. улсын болон орон нутгийн төсөв;</p> <p>4.2.1.3. олон улсын байгууллага, хандивлагч орнуудын зээл, тусламж;</p> <p>4.2.1.4. банкны зээл, хувийн хөрөнгө оруулалт;</p> <p>4.2.1.5. бусад.</p>

4.	Журам батлах тухай / Эрсдэлийн сангийн хөрөнгийг захиран зарцуулах журам, Хөрөнгө оруулалт, хөгжлийн сангийн хөрөнгийг захиран зарцуулах журам/	2006.10.25/ 258	1/ Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хуулийн дагуу сангийн хөрөнгөөс төсөл, өргөн хэмжээг санхүүжүүлэх, зээл олгох, зээлийн баталгаа гаргах, сургаль зохион байгуулах 4.4. Сангийн хөрөнгөөр зээлийн баталгаа гаргах тухай шийдвэрийг санхүүгийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн Засгийн газрын хуралдаанд танилцуулж зөвшөөрөл авсны үндсэн дээр гаргана.
----	--	--------------------	--

БНХАУ

БНХАУ-ын хувьд улсын эдийн засагт нөлөө бүхий үр ашигтай үндэсний аж ахуйн нэгжид Засгийн газраас зээлийн баталгаа гаргана гэсэн ойлголт байхгүй байна. Гагцхүү эдийн засагт нөлөө бүхий үр ашигтай үндэсний аж ахуйн нэгж болон иргэдэд зээл олгох боломж, татвараас хөнгөлөх, чөлөөлөх зэрэг төрийн бодлогоор дэмжлэг үзүүлдэг байна. Тухайлбал: 2002 оны 6 дугаар сарын 29-ний өдөр IX Бүх Улсын Ардын Төлөөлөгчдийн Их хурлын байнгын хорооны XXVIII хуралдаанаас баталсан **"БНХАУ-ын жижиг, дунд аж ахуйг хөгжүүлэх тухай"** хуулийн 17 дугаар зүйлд заасны дагуу "Улсаас гааль татварын төрийн бодлогоор дамжуулж хууль ёсоор байгуулсан жижиг, дунд аж ахуйн нэгжид хөрөнгө оруулалтаа нэмэгдүүлэхийг дэмжинэ."

* * *

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

⁴ 中华人民共和国常用法律大全, "中华人民共和国中小企业促进法", 北京., 2005年

Зарим улс орнуудын засгийн газраас жижиг дунд үйлдвэрлэлийг дэмжихэд гаргадаг баталгааны тухай харьцуулсан хүснэгт

Хүснэгт №1

Улс орон	Хууль эрх зүйн акт	Баталгаат зээлийн хэмжээ	Баталгаат зээлийн хугацаа	Баталгаа гаргах хувь	Баталгааны шимтгэл	Хариуцагч субъект
Их Британи	Аж ахуйн нэгжийн санхүүгийн баталгааны хөтөлбөр (Enterprise financial guarantee) program	5-250 фунт стерлинг	2-10 жил	Нийт зээлийн 75%	Нийт зээлийн үнийн дүнгийн 2%	Худалдаа, үйлдвэрийн Яам
Гон-Конг	1. Guarantee of Loans (Public corporations and companies) Act 2. Hong-Kong Business Registration Ordinance, Chapter 310	12 сая тонконг доллар	5 жил хүртэл	Баталгаа гаргах зээлийн дээд хэмжээ 6 сая гонконг доллар буюу нийт зээлийн дүнгийн 50%		Худалдаа Үйлдвэрийн Яам
ОХУ	"ОХУ-д жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх тухай" хууль	30 сая рубль хүртэл	6 сараас доошгүй	50 хувь	1.75 хувь	Жижиг үйлдвэрлэлийг зээлжүүлэх үйл ажиллагааг дэмжих Сан
Беларусь	"БНБеларусь Улсад жижиг	10000	1-18 сар		15-18 хувь	Европын Сэргээн

¹ 30 сая рубль нь дээд хэмжээ бөгөөд төгрөгөөр 2009 оны 6-р сарын 02-ны өдрийн ханшаар 1.383 тэрбум төг. болно.

	үйлдвэрлэлд төрөөс дэмжлэг үзүүлэх тухай" хууль, "Гаалийн төлбөр болон татварын хөнгөлөлт үзүүлэх журмын тухай" БНБеларусь Улсын Ерөнхийлөгчийн захирамж, 2001 он, №6	ам.доллар хүртэл	хүртэл	Засгийн газар яам, агентлагаараа дамжуулан тусгай хөтөлбөр хэрэгжүүлэх хэлбэрээр бичил зээл олгох үйл ажиллагааг явуулна. Мөн тусгай сан байгуулан тус сандаа донор байгууллага, гадаадын Засгийн газрын тусламжийг төвлөрүүлэн бичил зээлийн зээлийн салбарт зориулдаг байна. ³	Засгийн газар Grameen bank-нд оруулсан 6 %-ийн хөрөнгийнхө ө хувиар	Бичил зээлийг зохицуулах хороо -Засгийн газрын яамд (14) -Засгийн газрын агентлагууд (26) -Төрийн банк Зээл олгох байгууллага: -Бангладешийн орон нутгийн хөгжлийн хороо (BRAC) -Нийгмийн хөгжлийн холбоо (ASA) -Бичил зээлийн үйл ажиллагаа эрхэлдэг ТББ (15.000 гаруй ТББ ⁴ бүртгэгдсэн байдаг байна) - Хувийн арилжааны
Бангладеш	<p>-Бичил зээлийг зохицуулах хорооны тухай хууль, 2006 оны 32-р хууль</p> <p>-Байгууллагын (Аж ахуйн нэгжийн) бүртгэлийн тухай хууль, 1860 он</p> <p>-Итгэлийн тухай хууль, 1882 он</p> <p>-Хамтын нийгэмлэгийн тухай хууль, 2001 он</p> <p>-Компанийн тухай хууль, 1994 он</p> <p>-Сайн дурын нийгмийн халамжийн тухай захирамж, 1961 он</p>	<p>Бангладешийн орон нутгийг хөгжүүлэх хорооноос олгох:</p> <p>-Хувь хүнд олгох зээл нь 500-800 taka²</p> <p>-Хамтралуудад олгох зээл нь 4,000.000 taka</p> <p>Нийгмийн хөгжлийн холбооноос олгох:</p> <p>- 20.000 taka</p> <p>Grameen bank-аас олгох:</p>	<p>-Богино хугацааны зээл 12 сар хүртэл</p> <p>-Дунд хугацааны зээл 1-ээс 3 жил хүртэл</p> <p>-Урт хугацааны зээл 3-аас дээш жил</p>	<p>Засгийн газар яам, агентлагаараа дамжуулан тусгай хөтөлбөр хэрэгжүүлэх хэлбэрээр бичил зээл олгох үйл ажиллагааг явуулна. Мөн тусгай сан байгуулан тус сандаа донор байгууллага, гадаадын Засгийн газрын тусламжийг төвлөрүүлэн бичил зээлийн зээлийн салбарт зориулдаг байна.³</p>	<p>Засгийн газар Grameen bank-нд оруулсан 6 %-ийн хөрөнгийнхө ө хувиар</p>	<p>Бичил зээлийг зохицуулах хороо -Засгийн газрын яамд (14) -Засгийн газрын агентлагууд (26) -Төрийн банк Зээл олгох байгууллага: -Бангладешийн орон нутгийн хөгжлийн хороо (BRAC) -Нийгмийн хөгжлийн холбоо (ASA) -Бичил зээлийн үйл ажиллагаа эрхэлдэг ТББ (15.000 гаруй ТББ⁴ бүртгэгдсэн байдаг байна) - Хувийн арилжааны</p>

² Бангладешийн үндэсний мөнгөн гэмдэгт бөгөөд 70 taka 1 USD- тай тэнцэнэ.

³ Засгийн газар баталгааг ямар хэлбэрээр хэрхэн гаргах талаар хуулинд тусгайлан заагаагүй. Харин засгийн газар өөрийн яам агентлагаар дамжуулан тусгайлан хөтөлбөр боловсруулж бичил зээлийг иргэдэдээ хөнгөлөлттэй нөхцөлөөр олгодог байна.

⁴ "Microcredit in Bangladesh", report, Economics of Innovation and growth programme, Stockholm, Sweden.

Энэтхэг	Дээд болон доод хэмжээ заагаагүй				банкууд ⁵
-Бичил санхүүгийн салбарын баримт бичиг (хууль), 2007 он -Жижиг дунд үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх тухай хууль, 2006 он -Хөдөө аж ахуй газар тариалангийн хөгжлийн үндэсний банкны тухай хууль, 1981, 1982, 1984 он -Жижиг үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх Энэтхэгийн банкны тухай хууль, 1989 он -Бусад	- Бичил зээл 50000 Rs ⁶ -аас хэтрэхгүй -Байрны зээл 150.000Rs байна	-Богино хугацааны зээл 1-ээс 3 жил -Урт хугацааны зээл 3-аас дээш	Бичил зээлийн хөгжлийн сан⁷ гаараа (MFDF) дамжуулан -Зээл, тусламж, - Бичил зээлийн байгууллагуудад санхүүгийн тусламж -Бичил зээлийн байгууллагуудад хөрөнгө оруулах -Бичил зээлийн салбарыг хөгжүүлэхэд санхүүжилт үзүүлнэ -Үндэсний банкны дотоодын үйл ажиллагааны зардлаас бусад үйл ажиллагааг санхүүжүүлнэ.		

⁵ http://en.wikipedia.org/wiki/Microcredit_Regulatory_Authority

⁶ Rupee нь Энэтхэгийн мөнгөн тэмдэгт бөгөөд 46.9 Rupee 1 USD- тай тэнцнэ.

⁷ “Бичил зээлийн хөгжлийн сан” нь төрийн байгууллага бөгөөд Энэтхэгийн Засгийн газар тус байгууллагаар дамжуулан бичил зээл олгодог байна.

Ганад	Канадын жижиг бизнесийг санхүүжүүлэх тухай хууль, 1998	2009 оны 4-р сарын 1-ээс өмнө \$250.000 буюу түүнээс бага байх, -2009 оны 3-р сарын 31-ээс хойш \$350.000-500.000-аас хэтрэхгүй байх,	Дээд тал 10 жил	85 хувь	Аж Үйлдвэрийн Яам
	Канадын жижиг бизнесийг санхүүжүүлэх тухай журам, 1999				
	Канадын жижиг бизнесийг санхүүжүүлэх хөтөлбөр, 1999				

***

Засгийн газрын баталгаат зээл авахад аж ахуйн нэгжид тавигдах шаардлага

Хүснэгт №2

Улс орон	Их Британи	ОХУ	Беларусь
Баталгаат зээл авахад авигдах шаардлага	<ul style="list-style-type: none"> - Их Британид үйл ажиллагаа явуулдаг хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани байна. - Нээлттэй компанид баталгаа гаргахгүй. - Засгийн газраас 	<ul style="list-style-type: none"> - Улсын бүртгэлд бүртгүүлсэн байх - Баталгаа гаргуулах тухай хүсэлт гаргахаас өмнө 6 сараас доошгүй хугацаанд аж ахуйн үйл ажиллагаа эрхэлсэн байх - Хүсэлт гаргахаас 6 сараас доошгүй хугацаанд зээлийн гэрээний талаар зөрчилгүй байх 	<ul style="list-style-type: none"> - БНБеларусь улсад улсын бүртгэлд бүртгүүлсэн байх - Удирдлага нь БНБеларусь улсад байнга оршин суудаг байх - Тухайн ЖДҮ-ийн өмчлөлд улсын өмчийн эзлэх хувь 49 хувиас илүүгүй байх - Хөрөнгө оруулах төслийн техник-

	дэмжих бизнесийн үйл ажиллагаа эрхэлдэг байх	<ul style="list-style-type: none"> - Хүсэлт гаргахаас өмнөх нэг тайлангийн хугацаанд татварын өр, бүх шатны төсвийн өмнө өргүй байх - Хүсэлт гаргахаас өмнөх 2 жилийн хугацаанд дампууруулах болон зөвшөөрлийг хүчингүй болгох талаар ямар нэгэн арга хэмжээ авагдаагүй байх - Зээлийн гэрээний хугацаа 6 сараас доошгүй байх - Гэрээнд тусгасны дагуу Санд төлбөр төлсөн байх - Тоглоомын бизнес эрхэлдэггүй байх - Онцгой татвартай бараа үйлдвэрлэдэггүй байх - Ашигт малтмал олборлох болон борлуулах чиглэлээр үйл ажиллагаа эрхэлдэггүй байх 	эдийн засгийн үнэлгээ аль эсхүл бизнес төлөвлөгөө гаргах
--	--	---	--

***

Улс орон	Бангладеш	Канад	Гон-Конг
Баталгаат зээл авахад	Өрхийн хувьд бичил зээлийг дараахь зориулалтаар ашиглах нөхцөлийг хангасан	<ul style="list-style-type: none"> - Зээлдэгч нь дараах шалгуурыг хуулийн дагуу хангаж байвал 	<ul style="list-style-type: none"> - Гон-Конгод бүртгэлтэй жижиг дунд аж ахуйн нэгжүүд

<p>вигдах гардлага</p>	<p>тохиолдолд олгоно:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Өрхийн ажил эрхлэлт -Хоол тэжээл -Эхийн эрүүл мэнд -Чанартай боловсрол -Эрүүл ахуй, цэвэр ус -Орон нутгийн хөгжил -Хамтралын хувьд: -Газар тариалан эрхлэх -Орон нутгийг хөгжүүлэх -Олон өрхийн хамтрал байгуулсан байх -Зээл эргэн төлөх чадвартай байх 	<p>зээлдэгчтэй уулзаж зөвшөөрөл бүрэн авсан байх ёстойг шаардана:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ 2009 оны 4-р сарын 1-ээс өмнө зээлсэн зээл нь \$250.000 буюу түүнээс бага байх, ○ 2009 оны 3-р сарын 31-ээс хойш зээлсэн зээл нь \$350.000-500.000-аас хэтэрэхгүй байх, 	<ul style="list-style-type: none"> - Зээл нь жижиг бизнесийн үйл ажиллагаанд хамаарагдах ёстой, - Зээл нь тогтоосон зээлийн ангилалаас нэг болон түүнээс дээш хэмжээнд зардал, шилжүүлэгийн журмыг дагаж мөрдсөн тохиолдолд олгогдох, <p>Хэрэв тухайн зардал болон шилжүүлэгийн үнийн зохих хувь нь зээлээр санхүүжүүлэгдсэн байж болох авч энэ нь зөвшөөрсөн хязгаарыг хэтрэхгүй байх ёстой</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Нээлттэй компанид баталгаа гаргахгүй - Зээлийн үйл ажиллагаа явуулдаг компани болон түүний охин компанид баталгаа гаргахгүй
-----------------------------------	---	--	--	--

Ашигласан эх сурвалжийн жагсаалт**Эх зүйн акт****• Англи хэл дээр**

1. Canada Small Business Financing Act, 1998
2. Canada Small Business Financing Program, 1999
3. Canada Small Business Financing Regulations, 1999
4. Micro Credit Regulatory Authority Act. 2006. Bangladesh
5. Micro Financial (Development and regulation) Bill. 2007, India
6. Micro, Small and Medium Enterprises Development Act. 2006 , India
7. National Bank and Agriculture and Rural Development act. 1981. India
8. Small Industries Development Bank of India Act. 1989. India
9. Guaranteed Loan Act, 1920, UK
10. Small Enterprises (Loan Guarantee Act) Chapter 397, 1st October, 1997
11. Guarantee of Loans (Public corporations and companies) Act
12. Hong-Kong Business Registration Ordinance, Chapter 310

• Орос хэл дээр

1. Закон Республики Беларусь от 16 октября 1996 г. №685-XIII “О государственной поддержке малого предпринимательства в Республике Беларусь. www.pravo.by
2. Постановление Кабинета Министров Республики Беларусь и Национального банка Республики Беларусь от 17 октября 1994 г. №119/11 “О привлечении кредитов Европейского банка реконструкции и развития для поддержки малых и средних предприятий”. www.pravo.levonevsku.org
3. Указ Президента Республики Беларусь от 19 июля 1996 г. №262 “О государственной поддержке малого предпринимательства”. www.pravo.by
4. Федеральные программы развития субъектов малого и среднего предпринимательства. www.consultant.ru
5. Федеральный закон “О развитии малого и среднего предпринимательства в Российской Федерации”. 2007 г. www.ucpb.org

Судалгааны материал, тайлан**• Англи хэл дээр**

1. From public assistance to self-sufficiency: the role for the micro enterprise strategy. Lisa J. Servon. Rutgers University
2. Micro credit in poverty eradication and achievement of MDGs: Bangladesh experience. Dr. Mahbubur Rahman , Project Director, Participatory Rural Development Project Bangladesh Rural Development Board, Dhaka, Bangladesh. 2005
3. Micro Finance Bill: Need for Major Re-think By: Mukul G. Asher & Savita Shankar
4. “Beijing forum on SME financing”, by Robert D. Stillman, May 14, 2002

• Орос хэл дээр

6. Кредит под поручительство Фонда содействия кредитованию малого бизнеса Москвы. www.fs-credit.mbm.ru
7. Опыт и значение микрофинансирования в развитии малого предпринимательства. www.vneshmarket.ru/
8. Перечень документов для рассмотрения заявки о предоставлении микрокредита по линии ЕБРР (для юридического лица). www.fs-credit.mbm.ru
9. Фонд содействия кредитованию малого бизнеса. www.fs-credit.mbm.ru

Ном• **Монгол хэл дээр**

1. Монгол Улсын Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн мэдээлэл. УБ., 2006 он

• **Хятад хэл дээр**

2. 中华人民共和国常用法律大全, ”中华人民共和国中小企业促进法”, 北京., 2005年

Вэб сайт

1. <http://www.baidu.com>
2. <http://www.google.com>
3. <http://www.legalinfo.mn>
4. <http://www.wellesley.edu>
5. <http://www.strategyconsultinglimited.co.uk/businessadvice/2009/01/16/government-launches-new-1-billion-loan-guarantee-scheme-to-help-businesses/>
6. <http://www.commercial.hsbc.com.hk/1/2/commercial/loans/asset-finance/sme-loan-guarantee-scheme>
7. <http://www.startinbusiness.co.uk/flowchart/govfin1sflg.htm>

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН